

SREDNJO-
EUROPSKO
SVEUČILIŠTE

Prava LGBTIQ osoba u Europskoj uniji: glavne značajke i sudska praksa Suda Europske unije

Mathias Möschel
Izvanredni profesor
Zagreb, 7. svibnja 2024.

1

Izvori primarnog prava Europske unije

I) Čl. 2. UFEU-a

Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, **uključujući i prava pripadnika manjina**. Te su vrijednosti zajedničke državama članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, **nediskriminacija**, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca.

II) Čl. 10. UFEU-a

Pri utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti, Unija je usmjerena borbi protiv diskriminacije na temelju, između ostalog, **spolne orijentacije** (jednakošću osvijestena politika).

III) Temeljem čl. 19. UFEU-a (bivši čl. 13. Ugovora iz Amsterdama/UEZ) Europskoj uniji dodijeljene su šire nadležnosti u ovom području
=> Donošenje, između ostalog, Direktive 2000/78/EZ o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EED).....

IV) Čl. 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (PTP)
„Zabranjuje se svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je **spol**, rasa, boja kože, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske osobine, jezik, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, dob ili **spolna orijentacija**”

SREDNJO-
EUROPSKO
SVEUČILIŠTE

2

Sekundarno zakonodavstvo Europske unije – Direktiva 2000/78/EZ o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EED)

I) Materijalno područje primjene

- Ograničena na zapošljavanje i obavljanje zanimanja
- Primjenjuje se i na diskriminaciju na temelju dobi, invaliditeta i vjere ili uvjerenja

II) Druga načela

- Uvodna izjava 22.: „ Ova Direktiva ne dovodi u pitanje nacionalne propise o bračnom statusu i davanjima koja se na tome temelje.“
 - Nema zahtjeva za osnivanje tijela za jednakost

3

Ranija sudska praksa Suda Europske unije u pogledu spolnog opredjeljenja

- Predmet C-13/94, *P. protiv S. i Cornwall County Council* (Vijeće okruga Cornwall)
 - Otkaz transseksualnoj osobi predstavlja diskriminaciju na temelju spola
- Predmet C-249/96, *Grant protiv South-West Trains*
 - Uskrata prava na dodjelu povlaštene cijene prijevoza osobi istog spola s kojom je radnica željeznice u pravno relevantnoj vezi ne predstavlja diskriminaciju na temelju spola
- Predmet C-122/99 P i C-125/99 P, *D. i Kraljevina Švedska protiv Vijeća Europe*
 - Istospolni životni partneri jedan od kojih je radio za europske institucije mogu biti isključeni iz naknade za kućanstvo koja proizlazi iz sklopljenog braka
- Predmet C-117/01, *K.B. protiv National Health Service Pension Agency*
 - Uskrata prava na dodjelu obiteljske mirovine nakon promjene spola partnera povreda je načela jednakih plaća za muškarce i žene

4

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu Direktive o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD)

(1) a) Predmet C-267/06, *Maruko*

- Uskrata prava na dodjelu mirovine za nadživjelog istospolnog partnera predstavlja *izravnu* diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja

b) Predmet C-147/08, *Römer*

- Uskrata prava na dodjelu dopunske mirovine (dodatka na mirovinu) istospolnom partneru predstavlja *izravnu* diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja

c) Predmet C-267/12, *Hay*

- Isključivanje istospolnih partnera od prava na stjecanje povlastica utvrđenih kolektivnim ugovorima predstavlja *izravnu* diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja

5

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu Direktive o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD)

(2) d) Predmet C-443/15, *Parris*

- Uskrata prava na davanje za nadživjelog člana obitelji jer je istospolno registrirano partnerstvo sklopljeno tek nakon što je osiguranik u strukovnom mirovinskom sustavu navršio 60 godina (irski propisi nisu to omogućili prije) ne predstavlja diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja, dobi ili zajedničkog učinka spolnog opredjeljenja i dobi
- Nezavisna odvjetnica J. Kokott utvrdila je *izravnu* diskriminaciju na temelju dobi, *neizravnu* diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja, kao i *višestruku* diskriminaciju
- Sud Europske unije utvrdio je da se na diskriminaciju na temelju dobi primjenjuje iznimka u skladu s člankom 6. stavkom 2., a na diskriminaciju na temelju spolnog opredjeljenja primjenjuje se uvodna izjava 22. kojom se propisuje da pravo Europske unije ne može natjerati države članice da retroaktivno priznaju istospolne parove
- Sud Europske unije nije priznao pojam *višestruke* diskriminacije

6

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu Direktive o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD)

(3) e) Predmet C-81/12, *ACCEPT* (nevladina organizacija)

- Homofobne izjave vodeće osobe („patrona“) nogometnog kluba (koje klub nije jasno odbacio) ukazuju na diskriminacijsku politiku zapošljavanja
- Kazne moraju biti razmjerne i učinkovite, a sama opomena pred kaznu nije dovoljna

f) Predmet C-507/18, *NH protiv Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford*

- Izjave odvjetnika tijekom radijskog intervjua da nikada ne bi zaposlio homoseksualnu osobu smatraju se diskriminacijom pri zapošljavanju ako i kada te izjave dolaze od osobe koja ima ili za koju se može smatrati da ima odlučujući utjecaj na zapošljavanje
- Nije potreban stvarni oštećenik (tj. potencijalni zaposlenik), a NVO-i imaju aktivnu procesnu legitimaciju za takve slučajeve

7

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu Direktive o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD)(4)

g) Predmet C-356/21, *TP*

- Otkaz samozaposlenoj osobi koja radi za javnu televiziju nakon što je na svojem kanalu na YouTubeu objavila božićnu pjesmu koja promiče toleranciju prema istospolnim parovima smatra se diskriminacijom na temelju Direktive o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD)
- => Direktiva o jednakosti pri zapošljavanju (engl. EDD) primjenjuje se i na djelatnosti samozaposlenih osoba, *jer bi se u protivnom ovom instrumentu oduzeo koristan učinak u sprječavanju diskriminacije na temelju spolnog opredjeljenja*

8

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu drugih direktiva (1) (status izbjeglica/azil)

Direktiva 2004/83 o statusu izbjeglica („Direktiva o kvalifikacijama“ (engl. QD)), Direktiva 2011/95/EU o kvalifikacijama (engl. QD) (preinačena), i Direktiva 2013/32/EU o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite

a) Spojeni predmeti C-199/12 do C-201/12, X i drugi

- Homoseksualne osobe priznate kao određena društvena skupina koja može ispuniti uvjete za zaštitu
- ALI sâm kažnjavanje homoseksualnih djela ne može se smatrati razlogom proganjanja

b) Spojeni predmeti C-148/13 do C-150/13, A, B i C protiv *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (načini ocjene za određivanje spolnog opredjeljenja)

- U suštini na temelju presude, čl. 4. preinačene Direktive o kvalifikacijama (engl. QD) mora se tumačiti u svjetlu PTP-a, a ocjena treba polaziti od izjave tražitelja azila

9

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu drugih direktiva (2) (status izbjeglica/azil)

c) Predmet C-473/16, F protiv *Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Ured za imigraciju i državljanstvo)*

- Kao i u prethodnom predmetu, tumači se na način da su direktivi protivne provedba i upotreba psihološkog vještačenja čiji je cilj, na temelju projekcijskih testova osobnosti, pružiti uvid u spolnu orijentaciju podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, kako bi se ocijenili njegovi navodi izneseni u tom smislu.

d) Predmet C-18/20 XY protiv *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Savezni ured za imigraciju i azil)* (naknadni zahtjevi zbog straha od progona na temelju spolnog opredjeljenja)

- Direktiva 2013/32/EU protumačena u smislu dopuštanja isticanja spolnog opredjeljenja nakon pravomoćnog okončanja postupka povodom prethodnog zahtjeva za međunarodnu zaštitu na drukčijoj osnovi u okolnostima koje su već postojale prije okončanja postupka

10

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu drugih direktiva (3) (sloboda kretanja)

Predmeti koji se odnose na Direktivu 2004/38/EZ (Direktiva o pravima građana Unije)

e) Predmet C-673/16 (Veliko vijeće, engl. GC), *Coman*

- Obveza priznavanja (također temeljem čl. 21. UFEU-a) istospolnog braka sklopljenog u drugoj državi članici Europske unije za potrebe izdavanja dozvole boravka supružniku koji je državljanin SAD-a

f) Predmet C-490/20 (Veliko vijeće, engl. GC), *Stolichna obshtina, rayon 'Pančarevo' (Općina Sofija, okrug Pančarevo)* (predmet „male Sare“)

- Obveza (također temeljem čl. 21. UFEU-a) izdavanja osobne iskaznice djetetu istospolnog para čije je roditeljstvo priznato u drugoj državi članici (Španjolska)

g) Predmet C-2/21 (Rješenje), *Rzecznik Praw Obywatelskich protiv K.S. i drugih*

- Potvrđuje odluku ranije presude s vrlo sličnim činjenicama

⇒ Jačanje slobode kretanja istospolnih parova unutar Europske unije

11

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu drugih direktiva (4) (razni predmeti)

g) Predmet C-528/13, *Léger* (opća zabrana davanja krvi za homoseksualne muške davatelje krvi)

- Direktive 2002/98, 2004/33 + članci 21./52.(stavak 1.) PTP-a
- Zabrana je u redu (zaštita javnog zdravlja), ako je razmjerna aktualnim znanstvenim spoznajama o prevenciji

h) Predmet C-184/20, *OT protiv Vyriausioji tarnybinės etikos komisija* (Glavna komisija za službeničku etiku, Litva)

- Opća uredba Europske unije o zaštiti podataka (engl. GDPR) (EU) 2016/679
- Zabranjeno je neizravno objavljivanje podataka o spolnom opredjeljenju jer su podaci zaštićeni kao posebna kategorija osobnih podataka predviđena člankom 9. Opće uredbe o zaštiti podataka (engl. GDPR)

12

Druge (najnovije) mjere (I)

Europska komisija (EK): Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020. – 2025.

- Donesena 12. studenoga 2020. + Izvješće o napretku od 23. travnja 2023.
 - a) *Suzbijanje diskriminacije LGBTIQ osoba (kontinuirano poticanje horizontalne zakonodavne inicijative u skladu s direktivom za borbu protiv diskriminacije od 2008.)*
 - b) *Jamčenje sigurnosti LGBTIQ osoba (prijedlog EK-a za proširenje popisa kaznenih djela iz čl. 83. UFEU-a kako bi se uvrstili zločini iz mržnje i govor mržnje)*
 - c) *Izgradnja društava koja su uključiva za LGBTIQ osobe (prijedlog uredbe EK-a o usklađivanju pravila međunarodnog privatnog prava država članica u pitanjima roditeljstva)*
 - d) *Promicanje ravnopravnosti LGBTIQ osoba u cijelom svijetu (vanjski odnosi i financiranje).*

13

Druge (najnovije) mjere(II)

- 15. srpnja 2021. Europska komisija pokrenula je postupak protiv Poljske (sredine bez LGBTIQ ideologije) i Mađarske (propagandno promicanje homoseksualnosti) zbog povrede čl. 2. UEU-a
- Predmet protiv Mađarske upućen je Sudu Europske unije u srpnju 2022. (postupku se pridružilo 15 država članica EU-a: Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Danska, Portugal, Irska, Španjolska, Malta, Austrija, Švedska, Slovenija, Finska, Grčka, Francuska i Njemačka)
 - Postupak protiv Poljske je obustavljen

14